

Hur ser förskollärare och barnskötare på den fysiska miljön i den fria leken - en kvalitativ undersökning ur pedagogperspektiv

**How do preschool teacher and children's nurses deal whit the
physical environment during the free play
- Qualitative survey from a pedagogical perspective**

Författare: Elin Eklund ©

Examensarbete: Lärarprogrammet,
AUO 3 Professionellt lärarskap, 15-30 hp
Högskolan på Gotland Vårterminen 2010

Handledare: Ingrid Hallberg

Examinator: Agneta Bronäs

Sammandrag

Syftet med arbetet är att lyfta fram pedagogernas perspektiv och hur de ser på miljön som finns kring barnen i deras fria lek. Syftet är också att teckna en bild av hur pedagogerna tänker kring miljön, som den tredje pedagogen när det gäller barn lärande utveckling.

Jag har använt mig av litteratur som är baserad på forskning och teori om miljön, som har viktig förutsättning för barns utveckling. Jag har även tagit del av litteratur som beskriver om hur viktig, den pedagogiska medvetenheten är. När det gäller kunskapen om miljöns utformning och betydelse för barns fortsatta lärande. Jag har använt mig av det sociokulturella perspektivet. Baserat på Lev Vygotskijs teori om barns tänkande och behov, av en stimulerande miljö för att utveckla nytt tänkande.

Uppsatsens syfte är att ge dig som läsare en inblick, i pedagogens tankar kring miljön som ett verktyg. För att utveckla barns utveckling lärande.

Nyckelord

Miljö, kreativitet, fri lek, och pedagogisk medvetenhet.

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Ingrid Hallberg som har varit en god hjälp och ett gott stöd under mitt skrivande. Dessutom ett stort tack till de pedagoger som varit snälla att ställa upp på intervjuer och gett råd och tips under processen. Jag vill ge mitt största tack till min vän Lina för att hon varit ett så stort stöd när jag behövt det som mest! Även tack till min morbror och övriga vänner som funnits där under den tuffa skrivperioden.

/ Elin Eklund

Innehåll

Sammandrag	2
Förord	3
Inledning	6
Syfte	7
Frågeställningar	7
Metod	8
Kvalitativ intervju.....	8
Redskap	8
Validitet	8
Urval.....	8
Avgränsningar	9
Etiska aspekter.....	9
Genomförande	9
Bakgrund	10
Förskolan och läroplanen	10
Förskollärare då och nu	11
Pedagogisk kvalitet	11
Lek som pedagogisk metod.....	12
Den fysiska miljöns betydelse.....	13
Den fria lekens betydelse	14
Tidigare forskning	15
Teori	16
Sociokulturellt perspektiv	16
Resultatsammanfattning	18
Intervjufrågor	18
Resultat analys	21

Slutdiskussion	23
Fortsatt forskning.....	24
Källförteckning.....	25
Bilaga 1	27
Bilaga 2.....	33

Inledning

Under utbildningstiden har jag tagit del av miljön betydelse för barn lärande och utveckling. Jag har tagit del av olika teorier som baserats på att ge, olika bild av faktorer som kan inverka på barnens utveckling, inom det sociala och fysiska egenskaperna. Lpfö 98 tar upp riktlinjer som förskolan och pedagogerna skall arbeta efter bl.a. att arbetslaget skall.

”Samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande och särskilt uppmärksamma och hjälpa de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling.”
(Lpfö 98 s.37 lärarhandboken 2005)

Miljöns inverkan på barnen har varit en stor fråga för mig under utbildningen och har väckt extra stort intresse när jag varit ute på fältet och titta på hur miljön ser ut på de olika förskolorna ofta kämpar med de små medel och kunskaper de har för att ge barnen den miljö deras behov kräver.

Syfte

Att få kunskap om hur förskollärare och barnskötare ser på den fysiska miljöns inverkan på barnens lärande och utveckling i den fria leken.

Frågeställningar

- Har personalen ett syfte när det gäller organisering av den pedagogiska miljön på förskolan?
- Ser personalen på lärandet som en del av den pedagogiska miljön?
- Hur ställer sig pedagogerna till miljön som den tredje pedagogen?
- Hur ställs krav på pedagogisk medvetenhet när det gäller miljö och utformning i verksamheten?

Metod

I detta kapitel kommer jag göra en kort presentation av mitt metodval, och en kort inblick i hur studien genomfördes. Urval av pedagoger och undersökningens tillförlitlighet, kommer också att betonas i kapitlet. De olika etiska aspekterna som jag tagit hänsyn till under min undersökning, beskrivs i en kort sammanfattning.

Kvalitativ intervju

Under studien har jag valt att använda mig av kvalitativa intervjuer. I Løkken och Søbstad (1995:29) beskrivs kvalitativa intervjuer som *”en del av forskarens undersökning för att se olika samband och fånga helheten. Han säger också ”En kvalitativ forskning är också ”induktiv” som innebär att man drar slutsatser från det enskilda och specifika till det allmänna”* (Ibid:30). Den kvalitativa metoden valdes också för att komma ut i verksamheten, och ställa frågorna direkt till dem som arbetar med olika syften och mål i sitt arbete. Metoden är också ett bra sätt att sammanställa resultat av sin forskning på. Lokken och Sobstad (1995).

Redskap

Under intervjuerna har jag använt mig av en bandspelare som verktyg. För att kunna fokusera på pedagogerna som jag skall intervjuas. I Repstad (1999:72) beskriver han miljön som *”En viktig del i den kvalitativa intervjun, att platsen är avskild och att man kan sitta ostört och att pedagogen skall känna sig trygg i omgivningen”*. Repstad (1999) tar även upp vikten av att man som intervjuare, tänker på nästa fråga och formulering för att få ett professionellt flyt i intervjun. Men att man skall vara förberedd med följdfrågor, för att lägga allt fokus på att lyssna ordentligt på den intervjuade.

Att använda den kvalitativa intervjutekniken innebär också att den som blivit intervjuad kan lyssna på bandet, och höra om det fattas något eller om något blivit fel formulerat. Innan man inleder en intervju med bandspelare, kan det vara bra att fråga om det är ok att använda sig av inspelningsbart verktyg. Därför så tog jag reda på det innan jag begav mig till förskolan. Jag hade förberett ett godkännande kontrakt, som alla de intervjuade fick skriva under. Detta för att jag då säkert ska kunna använda mig av de sammanställda resultaten, utan några missförstånd. Jag valde också att låta personerna som jag intervjuade, läsa igenom min skriftliga sammanställning av deras intervjuer. För att verkligen vara på den säkra sidan, när det kommer till samtyckeskravet i de etiska aspekter som måste vidtas.

Validitet

I denna undersökning har pedagogernas erfarenheter och kunskaper lyfts fram. De intervjuade pedagogerna har fått ge sin bild, av hur de uppfattar miljön kring barnen i den fria leken. Pedagogerna har fått ge sitt godkännande till att materialet, som jag använt mig av från deras intervjuer stämmer överens med deras åsikter, och tankar vilket styrker trovärdighet och tillförlitlighet i min undersökning.

Urval

Studien är utförd på två olika förskolor. Jag har valt att kalla dem Hav och Eld. Under studien

av förskolorna, valde jag att inrikta mig på att se på den fria leken ur ett pedagogperspektiv. Och valde då att intervjua barnskötare och förskollärare, för att se hur de egentligen arbetar för den pedagogiska miljön, och dess syfte i barnens lärande i den fria leken. Jag valde att göra min undersökning på en av de förskolor, som jag har gått min verksamhetsförlagda utbildning hos och som jag valt att kalla Eld. Detta gjorde att jag var väl bekant med personal och verksamheten i stora drag men att jag under min (VFU) blev väldigt nyfiken på hur de jobbade med miljön som ett lärande verktyg. Det andra förskolan som jag i mitt arbete har valt att kalla Hav. Har under de senaste åren byggts om och har nyare lokaler än förskola Eld. Den här förskolan har jag inget band till, utan jag valde en förskola som uppgraderats miljömässigt jämfört med den andra förskolan Eld.

Undersökningen valde jag att utföra på 4-5 års avdelningarna. För att få en liten inblick i hur pedagogerna med hjälp av miljön kanske ger barnen de verktyg i leken, som behövs för att fylla de krav. Som senare kommer att ställas på dem i första skolåret alltså förskoleklass.

Avgränsningar

Under arbetets gång upptäckte jag att mitt syfte nog var för stort, och att jag inte skulle hinna bli klar med studien i tid. Tillsammans med min handledare tog jag beslutet att avgränsa mitt syfte, till att mer fokusera på att se leken ur ett pedagogiskt perspektiv, istället för att se det ur barnens perspektiv. Och att det kan vara svårt att intervjua barn och få ett bra resultat på studien.

Etiska aspekter

I Birgitta Kullberg (2004) tas det upp om **Informationskravet**. Då det är viktigt med att personerna man intervjuar är fullt informerade om syftet med studie är, och vad de har för rättigheter vad det gäller anonymitet och sekretess. När det kommer till identifiering av skola och enskilda personer. Därför så kan **Samtyckeskravet** vara en bra del i studien att använda för att få ett skriftligt godkännande av berörd person så att det givna materialet får användas. Man måste även tänka över **Konfidentialitetskravet**. Där den deltagande är informerad om tystnadsplikten, och att all information sker under sekretess. **Nyttjandekravet** skall också påpekas. Att banden som använts för inspelning under studien, inte kommer att hamna i fel händer. Kullberg (2004) skriver också om hur viktigt det är med att de intervjuade personerna, får ta del av resultatet av den sammanställda intervjun innan den skrivs in i arbetet. Detta styrker då att du professionellt tagit del av de olika etiska aspekterna i din forskningsstudie. Steinar Kvale & Svend Brinkmann (2009:89).

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Genomförande

Planeringen från början var att göra två till tre intervjuer på två olika förskolor. Dessa intervjuer skulle sedan sammanställas till ett resultat, som jag senare skulle analysera. Jag började med att ta kontakt med personalen som jag valt att intervjua. Jag förklarade lite kort mitt syfte med undersökningen, och skickade sedan ut ett mejl som de fick ta del av: hur mina frågeställningar såg ut, och om vad jag hade tänkt ställa för frågor under den kommande intervjun så att de skulle känna sig förberedda. Sedan fick de ge ett skriftligt godkännande att jag fick använda mig av, det givna materialet som jag fått fram av mina intervjuer med dem. Efteråt skrev jag en kort sammanfattande text om vad som sagts under intervjuerna, som jag sedan skickade ut till de berörda pedagogerna, som sedan fick läsa igenom sammanfattningen

och ge sitt godkännande. Efter detta var det klart att börja skriva på texten, och genom detta godkännande kände jag att min undersökning fått ett tillförlitligt resultat att utgå ifrån.

Bakgrund

Förskolan och läroplanen

År 1998 tog förskolan språnget till att bli en egen skolform. Då man införde första läroplanen Lpfö98 som blev ett renodlat utbildningssystem av mål- och resultatstyrning. Det blev kommunens ansvar att se till att förskolechefer och personal i verksamheterna, ansvarade för tolkningar och användning av de uppsatta målen följdes. Läroplanen blev ett sätt för staten att kontrollera att verksamheterna hade ett likvärdigt arbetssätt (Skolverket, 2004). Målen kunde även vara mål och förväntningar som föräldrarna och barnen hade på verksamheten. I första delen av läroplanen tas förskolans uppdrag upp där de tydliga målen finns för en likvärdig förskola:

”Förskolan skall lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten skall vara rolig, trygg och lärorik. Förskolan skall erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet.” (Läroplanen, 2005, Lpfö98:8).

Förskolans läroplan är likvärdig med den obligatoriska skolans de står båda för att främja barnens utveckling och lärande och ge dem samhällets grundläggande värden (Skolverket 2004:11). Men förskolan skiljer sig dock från det obligatoriska skolväsendets strävansmål. Då förskolan mer skall sträva mot att varje barn utvecklas, och att i skolan ser till mål som skall uppnås.

Förskolan får inte heller enligt Lpfö 98 bedöma eller utvärdera, det enskilda barnets resultat i sin utveckling. Detta beskrivs tydligt i läroplanen för förskolan:

”I förskolan är det inte det enskilda barnets resultat som skall utvärderas. Betyg eller omdömen utfärdas inte. Förskolan bedriver en pedagogisk verksamhet i vilken barn kan börja vid olika åldrar och delta in i under olika lång tid. Förskolan skall vara trygg, utvecklande och lärorik för alla barn som deltar utifrån vars och ens förutsättningar.” (Läroplanen, 2005, Lpfö98:4).

Läroplanen är utvecklad utifrån skollagen. Där det finns tydliga ramlagar som förskoleverksamheten skall uppfylla. Där nämns även kraven på en kompetent personal som skall bedriva verksamheten, ur ett pedagogiskt arbetssätt för att stödja varje enskild individ, i sin utveckling i tidig ålder (Skolverket 2004). Lagen säger:

”För bedrivande av förskoleverksamhet skall det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses. Barngrupperna skall ha en lämplig sammansättning och storlek. Lokalerna skall vara ändamålsenliga” (Skollagen 2 a kap, 3 §).

Läroplanen ses som ett stöd i den pedagogiska verksamheten och används inte bara som ett styrdokument. Utan också som ett komplement till verksamhetsplanering, pedagogisk planering och som en checklista för personalen i deras arbete kring barnen. Och att bryta ner det uppsatta strävans målen till konkreta aktiviteter för barnen. (Skolverket, 2004:36)

Förskollärare då och nu

I slutet av 1800-talet beskrevs förskollärare som ett kvinnligt yrke. Man hade under den tiden en uppfattning om att kvinnor hade sämre förutsättningar för intellektuellt och teoretiskt arbete. Denna syn på kvinnan kom också att påverka lärarutbildningens utformning i början av 1900-talet.

En man vid namnet Herbert Spencer som var mycket inflytelserik i 1900-talets samhällsdebatt, antydde att kvinnors utveckling avstannade mycket tidigare än mannens, och att deras hjärnor var mindre utvecklade. Hans påstående gällande kvinnans avsaknade förmåga att tänka abstrakt och hantera rättvisa blev hans stora debatt. Han påstod att kvinnan utvecklade istället förmågor som att tolka känslor, reda ut konflikter och tala på ett sätt som kunde avleda hot (Tallberg Broman Ingegerd, 1995:74).

Längre fram växte arbetsmarknaden för de sociala och pedagogiska områdena. Dessa riktade sig till ogifta kvinnorna som man då kallade de ofruktsamma fröknar, som då kom att bli de huvudsakliga konstruktörerna för den svenska förskolan i Sverige (Ibid:74). En kvinna som jobbade i förskolan som då kallades barnträdgårdar kallades för ledarinna. Hennes roll var inte att konkurrera med modersrollen eller bandet mellan mor och barn. Hon skulle inte heller benämnas lärarinna efter som huvuduppgiften inte var att lära barnen något, utan att leda och stimulera barnen. Ledarinnan skulle vara mammornas rådgivare, när det gällde uppfostran och lämpligt lekmaterial. En ledarinna ledde sin barngrupp, planerade och såg till att medarbetarna gjorde sitt jobb. I verksamheten fanns en hierarkisk ordning som följdes noga, för att särskilja ledarroll från medhjälpare. Men under 1940-talet ändrades benämningen ledarinna till lärarinna för att få en mer professionell klang på yrkesbenämning (Ibid:77).

Pedagogisk kvalitet

När man tittar på den pedagogiska kvaliteten i förskolan så tittar man på *”mötet mellan läraren och barnen och också lärarens förhållningsätt gentemot barnet som barnets läroprocess”* (Pramling Samuelsson & Sheridan (2006:115). Kvaliteten syftar också på hur pedagogen knyter an, till förskolans verksamhet och mål och att det sen kan användas till att se barnens förutsättningar till ett långsiktigt lärande inom verksamheten (Ibid, 2006).

Pedagogen skall se till att barnets bästa alltid kommer i första hand när det gäller deras lärande, personliga utveckling och hälsa. Och att man är så professionell i sitt yrke att man kan väva samman detta i verksamhetens uppsatta mål på ett kvalitativt och roligt sätt. Lärarens bemötande gentemot barnen har en stor inverkan på barnens fortsatta sociala kompetens (Ibid, 2006). Så som pedagogen bemöter barnet och den *”feedback”* som ges påverkar sedan barnets fortsatta inställning och motivation till att vilja lära sig. Det är alltså den gemensamma interaktionen mellan barnet och pedagogen, som har den stora rollen och inverkan på barnets utveckling.

I många fall ser man på hur den pedagogiska medvetenheten ter sig i verksamheten. Hur bred kunskapen är hos de pedagoger som jobbar inom verksamheten har, när det gäller teoretiska och erfarenhetsmässiga kompetenser. Att de kan använda dessa kunskaper för att forma förskolan utifrån varje enskild individ, att de ser till att de utvecklas emotionellt, socialt och kulturellt. Man beskriver pedagogens arbete som ett lärande som hela tiden pågår men att man som professionell pedagog måste ha en bred kunskap om teorier, om barns utveckling och lära sig om sig själv när det kommer till egna värderingar, attityd och att känna empati och glädje i sitt arbete med barnen Pramling, Samuelsson & Sheridan (2006).

Med dessa kunskaper skall pedagogen kunna skapa en miljö för barnen som utmanar, och ger dem olika erfarenheter och upplevelser i lek och gemensamma aktiviteter. Miljön skall vara så utmanande att det ger barnen chans till eget tänkande, och problemlösningar av enkla vardagsrutiner. Det finns tidigare forskning som säger att *”barn får lust att lära i en förskola av hög pedagogisk kvalitet, men att också klimat, attityd och förhållningssätt från lärarens sida också har stor inverkan på hur den pedagogiska verksamheten ser ut”* (Pramling, Samuelsson & Sheridan, 2006:122–123).

Boken tar även upp vikten av att man som pedagog hela tiden utvärderar sig själv i sina handlingar, och att det kan vara bra att dokumentera sitt arbete och utveckling i sin roll som pedagog. För att hela tiden utvecklas och hjälpa till att utveckla verksamheten till det bättre. Att kunna följa utvecklingen inom det pedagogiska syftet som förskolan har enligt nya läroplaner och skollagar.

I framtiden kommer det att ställas högre krav på förskolan. Man vill ha högre kvalitet på verksamheterna och som pedagog ställs då ännu högre krav på att vara professionell i sitt yrke. I Kjell- Åge Gotvassli (2002) skriver han om den ökande pressen på pedagogerna ute på fältet de utsätts för högre press genom förändringar och omställningar i verksamheten och i samhället. De måste vara öppna, flexibla och se till föräldrarnas krav och behov att verksamheten, hela tiden måste vara i förändring för att inte förloras till de olika fria förskolor som bildas ute i samhället.

Lek som pedagogisk metod

Pedagogen har ett stödjande ansvar för barnen i deras lek. En del barn har från början i tidig ålder driften att kunna leka med andra och kunna lekens regler. Men en del barn har inte den självdriften som behövs för att kunna delta i den gemensamma leken. Kanske de inte riktigt uppfattar eller kan de olika sociala regler som lek innebär t.ex. turtagning, empati eller den sociala biten som gör att barnen intar olika roller i en lek.

Det är pedagogens ansvar att se till att de barnen som hamnar utanför får de verktyg och kunskap som krävs för att komma in i lekens värld, som är så viktig för barnets social och lärande utveckling. Därför så kan det vara bra om pedagogen deltar i leken när sådana situationer dyker upp att de då kan locka barnen till lek genom sitt aktiva deltagande. I Pramling, Samuelsson & Sheridan (2006:88) står det om vikten av att skapa en stimulerande och kreativ miljö, som hela tiden förändras efter barnens behov för att utmana barns lek och utveckla den vidare. Många pedagoger som är ute på fältet tappar ofta leklusten de känner att de stör leken om de deltar, istället för att se det som ett deltagande för att pedagogiskt hjälpa barnen att ta sig i och ur situationer i leken. Att man genom att delta i leken kan se det lärande som hela tiden sker i olika utformningar i den fria leken och få syn på både språket och den sociala kompetensen hos det enskilda barnet.

I Lillemyr (2002:259) tar han upp leken som pedagogisk metod då det är viktigt att ta barnens lek på allvar. Att man som vuxen måste ha en grundlig kunskap om barnets lekande värld, att de kan få det genom att delta i leken men att man som vuxen måste inta leken med respekt, för barnens villkor och med försiktighet. (Ibid:261) tar upp bas kompetensen i lek för pedagogen som något viktigt för att kunna gå in och förstå barnens lek:

- *”Att man är grundligt insatt i leken i ett helhetsperspektiv.*
- *Att man har kunskap om vad rollek är och hur den utvecklas med åldern, vet hur den utvecklas till rollspel och dramatisering längre upp i åldrarna.*

- *Att man har kunskap om vad regellek är, hur den utvecklas med åldern och hur den bidrar till barnets utveckling av regler och normer.*
- *Att man vet vad konstruktionslek står för och är medveten om de möjligheter den senare ger för övergång till ämnesmässigt lärande.*
- *Att man vet vad rörelselek och våldsamt lek betyder för barnet när det handlar om att förstå relationer mellan sig själv och andra, och att man känner till hur den uttrycks vid olika åldrar.”*

Den fysiska miljöns betydelse

Förskolans huvudsakliga uppgift när det gäller miljön kring barnen är. Att se till att den hela tiden utmanar och stimulerar dem, i deras lek för att utveckla nya kunskaper och handlingar. Som får dem att ställas inför kommande utmaningar i deras fortsatta lärande utveckling. Pramling, Samuelsson & Sheridan (2006:89) tar upp om de viktiga signaler som miljön sänder ut till barnen, och som genom sin utformning visar på vad som förväntas ske i den pedagogiska verksamheten. ”*Den fysiska miljöns utformning har inte bara en stor betydelse för barnen utan också material, samspelet mellan barn och vuxen, barnen emellan och klimatet och atmosfären som finns på förskolan*” Pramling, Samuelsson & Sheridan (2006:89). Den fysiska miljön skall inte bara stimulera barnen till lek och kreativitet utan också leda barnen till samspel och kommunikation. Barnen skall ha tillgång till att utveckla olika sätt att uttrycka sig som genom bild, idrott, sång och dans. Allt detta skall finnas att tillgå i barnens fysiska miljö som finns omkring dem dagligen på förskolan. (Pramling, Samuelsson & Sheridan, 2006:90)

Materialet

Med allt detta kommer också materialets betydelse att det är så pass varierat att barnen kan få möjligheten att utveckla alla sina sinnen, därför pratar man så ofta om miljön som den tredje pedagogen som påverkar barnens utveckling mer än vi anar som pedagoger. Det är även viktigt att allt material är tillgängligt för barnen, att inte en del material som jag har sett ute på fältet ställs i förråd och låses in och används endast vid specifika tillfällen. Materialet skall vara tillgängligt för barnen så att de kan använda det tills de känner sig nöjda. Materialet skall uppmuntra barnen till att vilja skapa nya roller i leken, och stimulera dem till att vilja utveckla nya talanger. Pramling, Samuelsson & Sheridan (2006:90–91) skriver att föremålen skall även vara så pass placerade att barnen skall kunna leka ostört utan avbrott från övriga aktiviteter. Att barnen skall kunna återvända till sitt material för vidare lek dag efter dag utan avbrott. Materialet skall locka barnen till fantasi som Pramling, Samuelsson & Sheridan (2006:92) nämner om Piagets teori om att kunskap och fantasi hör ihop, att barnets fantasi lockar fram kunskaper i leken som sedan kan användas i vardagen och få en förståelse om omvärlden.

Miljön

I den pedagogiska miljöns utformning skriver är det viktigt med en välplanerad och strukturerad miljö kring barnen att det finns fasta rutiner som visar på vad som skall ske under dagen att det finns miljöer anpassade efter de olika ändamål som förväntas ske under dagen. Miljön skall vara flexibel och varieras efter barngruppen och den enskilda individens behov t.ex. att det borde finnas platser för både interaktion som samspel men också för eget tanke arbete att det finns platser i miljön som är tyst och som barnen kan vara för sig själva. Pramling, Samuelsson & Sheridan (2006, s.93-92). Barnen själva får vara med att påverka sitt lärande, vilket hela tiden sker i barnens lek. Det blir då extra viktigt att barnen får vara med och påverka och utforma miljön efter sina behov. Miljön skall vara så pass flexibel att barnen skall kunna ommöblera rummen efter aktivitet som uppstår. Miljön skall ständigt stå

för förändring och barnen skall hela tiden kunna påverka sin egen omgivnings utformning (Ibid:93).

Materialet och miljön skall även innehålla olika kulturer som ”*Belyser multikulturella aspekter och könsrolls mönster, samt motverkar fördomsfulla attityder vad gäller andra kulturer, religioner och könsroller*” Pramling, Samuelsson & Sheridan, (2006:95).

Den fria lekens betydelse

Den fria leken betyder lika mycket för barnens lärande utveckling som den styrda leken. I den fria leken får barnen möjlighet att utveckla färdigheter som, social kompetens, känslomässigt, motoriskt och intellektuellt (Pramling, Samuelsson & Sheridan 2006:84). Vi kan i den fria leken se hur barnen tar till sig olika roller, och lär sig att lägga grunden till lekkompetensen.

Leken har alltid haft en central betydelse inom förskolan redan under ”*Frøbels pedagogik*” såg han leken som barndomens mest naturliga uttrycksform, och barns väg till frihet och självständighet” (Ibid:83). Lekforskningen har länge undersökt vad som händer med barnen under leken hur leken, påverkar barnens fysiska och psykiska utveckling, tänkande och lärande (Ibid:83). Man framhåller att leken behöver konstant näring för att leva vidare med nytt varierat material, vuxnas attityder och ständig stimulans. Så kan leken utvecklas efter barnens behov.

I den fria leken använder sig barnen av de olika begrepp och kunskap de fått, och utvecklar dem i lekens värld. De konstruerar och utvecklar nya miljöer och skapar på så sätt nya grundläggande funktioner (Ibid:85). Den fria leken är för barnen målstyrd de har under leken ett mål som sedan under lekens gång kan förändras och utvecklas. Barnen leker tillsammans och utvecklar ett socialt samspel mellan sig, men även i enskild lek kan de skapa aktörer i sin fantasi (Ibid:85).

Som pedagog är lekens olika kriterier den stora utmaningen att få med in i de olika lärande sammanhangen, så att barnen kan förstå sin omvärld på ett bra sätt. I (ibid:86) skriver de om hur leken ger barnen möjlighet att samarbeta och lösa problem tillsammans, barnen tolkar i leken, varandras budskap, utvecklar olika strategier och kan känna sig in i sin kamrats situation. Barnen lär sig att leva med andra att skratta vara arga, kompromissa känna sympati och empati. De får lära sig vart gränser går, de lär sig att utveckla idéer tillsammans som får leken att gå framåt, och för att leken skall fortgå måste barnen ha kontroll på de olika sociala reglerna som samförstånd, ömsesidighet och turtagande. I allt detta lär sig även barnen de grunder som ett demokratiskt samhälle kräver.

Leken är också en avgörande grund för att utveckla kamraskap och vara en god vän (Ibid:86-87). I Björklid & Fischbein (1992:107) tar de upp hur viktigt det är att se på miljön från ett objektivt och subjektivt synsätt. Som innebär att man som pedagog måste se på barnens fysiska miljö hur den e utformad? Och ständig utforma den efter deras behov. Men också se det subjektivt alltså att se miljön ur barnens ögon, för att få ett helhetsperspektiv på hur barnen uppfattar miljön och använder den. Därför är pedagogens närvaro så viktig för att se och förstå barnens lärande.

Tidigare forskning

Forskningen idag säger att det är ”*sättet att utforma miljön som har betydelse för den pedagogiska verksamhetens utformning*” (Pramling, Samuelsson & Sheridan 2006:121). Miljön speglar nämligen den professionallitet som finns bland pedagogerna. Enligt (Ibid. 2006:121) säger forskning att de förhållanden som har störst inverkan på barns lärande, och utveckling är förhållandet som finns mellan pedagogen och barnet. Man menar då på hur förhållandet ser ut med pedagogens lyhördhet, engagemang och kunskap om hur varje barn lär. Forskning säger även att barn som vistas i en god pedagogisk förskola av hög kvalitet, lär sig mer om olika områden än vad barn som endast vistas i hemmen gör. Med hög kvalitet menar då forskning att kunskap, färdigheter, tydliga mål, kommunikation, pedagogiskt material föräldrar kontakt bland annat. Den stora grundpelaren till en god pedagogisk miljö säger forskningen är ett gott pedagogiskt ledarskap, som ser till att tillgodo se alla barns behov av att vara kreativa och skapande i sin utveckling (Pramling, Samuelsson & Sheridan, 2006:121–122).

Teori

I detta avsnitt kommer jag att presentera Lev Vygotskijs sociokulturella teori. Om hur barn lär sig genom interaktion alltså att de lär sig i samspel med andra individer, för att senare använda sig av dessa kunskaper i sitt fortsatta lärande utveckling, inom både det social och fysiska kompetensområdena.

Kapitlet kommer att ge en bild av Vygotskijs teori om rummet och det samspel som sker inom dem. Sedan kommer pedagogens betydelse för barns lek in, och materialet och möbleringens inverkan på barns lek, ur ett sociokulturellt perspektiv.

Intresset för Vygotskijs teori och idéer har under de senaste 20 åren ökat i sökandet efter ett nytt perspektiv, på ett socialt och kulturellt lärande. I dagens nya läroplan kan man se hur man tagit del av Vygotskijs kulturhistoriska teori.

Sociokulturellt perspektiv

Lev Vygotskij (1896-1934) var en pedagogisk teoretiker som blev känd för sina idéer om hur barns lärande sker i samspel med andra i deras omgivning. Vygotskij kallade processen den proximala utvecklingszonen som han beskrev som att barnen befann sig i olika stadier. Ett där de på egen hand lär sig, och i nästa stadium där de tar hjälp av sina föräldrar eller omgivning. Han kallade det för faktiska utvecklingsnivån och sedan den potentionella utvecklingsnivån. Med detta ville han få fram att barnets utveckling kom med omgivningens hjälp, att utvecklas hela tiden till det bättre så länge som den var stimulerande nog för barnet (Strandberg 2006: 10-11).

Vygotskijs teori kallades för det sociokulturella perspektivet. Då han ansåg att omgivningen runt omkring barnen, var avgörande för deras tankeförmåga som språk och mental och personlig utveckling. Han menade då alltså att genom goda kontakter med äldre och med stimulerande aktiv språklig miljö, så utvecklade barnet den sociala intelligensen som han kallade för den kognitiva utvecklingszonen (Strandberg 2006:27)

Under 1920-talet började Vygotskij arbeta med utvecklingsstörda barn, som senare fick honom att intressera sig för psykologi. Och ville genom den skapa en teori om människans psykiska och sociala utveckling (Strandberg 2006:10). Vygotskij baserade sin teori på den marxistiska synen då det är synen mellan människans medvetande, och den materiella verkligheten som har betydelse för barnets utveckling. Vilket betyder att vårt tänkande påverkas av miljön runt omkring oss.

Vygotskij talade om hur miljön kring barnen påverkade deras uppfostringsprocess, att man som pedagog skulle man mata miljön med utmaningar, och se till att det finns plats för kreativt tänkande men också framför allt plats för samspel i den fria leken (Strandberg 2006:19). Vygotskij menade på att allt lärande sker genom handlande i språk och med tänkandet. Han ansåg även att rum för samspel och interaktion var nödvändigt för att barnen skulle utveckla nya färdigheter, som de senare kunde använda sig av ute i samhället.

Som pedagog menar Vygotskij att det inte är viktigt med en miljö fyllt med leksaker, utan miljön skall återspegla barnens fantasi och kreativitet. Vygotskij pratar om att barn istället får

sätta sin prägel på rummet, att deras önskemål och tankar finns i rummen så att det blir meningsfullt för dem (Strandberg, 2006:23)

”För sa man att det var vuxna som skulle bestämma,
nu för tiden går vi halva vägen var”

(Strandberg, 2006:70)

Resultatsammanfattning

I detta avsnitt kommer jag att presentera sammanställningen av mina intervjuer som jag har gjort ute på fältet. Under intervjuerna har jag använt mig av en bandspelare och detta är en sammanfattning utifrån svaren från dem. Pedagogernas namn har ersatts med bokstäver som jag sedan presenterar i en tabell nedan där jag presenterar yrkesbefattning, ålder och utbildning för att få en klarare bild av personerna jag har intervjuat utan att avslöja identitet. Frågorna som jag använt mig av under intervjuerna presenteras här nedan. En analysdiskussion kommer sedan att presenteras på slutet.

Intervjufrågor

1. Hur har ni tänkt kring miljön i den fria leken?
2. Hur har ni tänkt kring möblering och material?
3. Vad är din roll som pedagog i leken?, vad anser du om pedagogens inblandning i leken?
4. Anser du att leken har en viktig roll i barnens lärande utveckling? Och varför?
5. Har ni något syfte med miljön? T.ex. använder ni er av läroplanen?
6. Hur uppfattar du miljön kring barnen som pedagog?
7. Finns det något du som pedagog vill ändra på när det gäller den fria lekens miljö?

Översikt av pedagogerna:

Förskolan Eld		
Pedagog	Utbildning	Ålder
A.	Barnskötare arbetat i verksamheten i 20 år.	37 år
F.	Förskollärare, har arbetat i verksamheten i 22 år	43 år
E.	Förskollärare, arbetat verksamheten i 40 år. Förskolläraryt utbildning på högskola.	63 år
Förskola Hav		
G.	Förskollärare har arbetat i verksamheten i 13 år.	48 år
H.	Barnskötare jobbat i verksamheten i 18 år.	42 år

Hela intervjuerna ligger som bilaga 1 på s. 23-28

1. Hur har ni tänkt kring miljön i den fria leken?

Alla fem pedagoger på förskolorna jag besökt var överens om att försöka utforma miljön så att det inte blev bullrigt, och att det då kunde vara bra att barngrupperna fördelas på avdelningarna på olika ytor under leken. Så att det inte blev för stimmigt. De var även överens om att miljön skulle vara så lekvänlig som möjligt, och att det var viktigt för de flesta av pedagogerna att barnen var en del av planeringen av ytorna så att deras lek kunde stimulera alla sinnen. En av pedagogerna G från förskola Hav, påpekade att förskolan var ganska nybyggd och att ytorna inte verkade vara så välplanerade efter barngruppernas storlek. Hon menade på att ytorna var svår möblerade, vilket hon trodde berodde på att förskolorna inte byggs efter barnens behov, utan ifrån de gamla institutionernas behov som utgår från en standardiserad mall, som inte innefattar barnens behov och krav på miljön. Pedagog E från förskola Eld berättade hur barnen ständigt utformade sin egen miljö hela tiden allteftersom leken fortskred, och att det då inte var någon ide att möblera om så ofta eftersom barnen hela tiden gjorde det. Pedagog H på förskolan Hav menade då istället att ytorna begränsade dem att låta barnen planera miljön, de såg istället till att materialet fanns på de olika platserna och att ytorna var förutbestämda hur de skulle se ut för att slippa att det blev rörigt.

2. Hur har ni tänkt kring möblering och material kring den fria leken?

Pedagogerna på förskola Eld tänkte mycket på hur de kunde göra möbleringen mer barnvänlig, och att de använde sig av material som kunde användas av alla åldrar på avdelningen. Alla fem pedagoger påpekade tiden som en orsak till att material och möblering aldrig hanns med, utan att det oftast plockades fram för mycket material och att det gamla aldrig togs bort. Pedagog G på förskolan Hav kommenterade också hur aktiviteter och material som varit populärt förr i tiden, nu förtiden mer präglas av massmedia. Hon tog ett exempel på att dockor som alltid varit så populärt nu istället ersatts med matprogram, filmer och tv-spelsroller. Vilket pedagog G inte såg som något skrämmande utan istället som en utveckling, som hon kunde se hos barnen. Särskilt med barnens intresse för det främmande språket engelska som de flesta av barnen gärna använder i leken.

3. Vad är din roll som pedagog i den fria leken? Vad anser du om pedagogens inblandning i den?

De fem pedagogerna var överens om att pedagogen skulle vara med i leken som ett stöd för barnen, som har ett behov av stöd att ta sig i och ur leken, som kanske har svårigheter att förstå de olika sociala lek regler som tex. tur tagande. Pedagog F såg också möjligheten med att vara en del av barnens fria lek, som ett språkligt stöd för dem som behövde och också hjälpa barnen att reda ut konflikter. Pedagogerna var också överens om pedagogens inblandning i leken bara var positivt. Pedagog E beskrev hur barnen ofta ville att man som vuxen skulle delta i deras leker och bjuda på sig själv, och att man som pedagog kunde dra nytta av deltagandet och sätta sig i barnens nivå och se deras lärande utveckling från nära håll i den fria leken..

4. **Anser du att fri lek har en viktig roll i barnens lärande utveckling? Och varför?**
Pedagogerna på förskolan Hav var överens om att den fria leken var viktig men att också den styrda leken hade sitt syfte. Just för att lära de små barnen att leka och framför allt lära dem att leka, tillsammans med andra och ta till sig olika roller som ibland sker i leken. Pedagogerna på förskolan Eld beskrev leken som en av de viktigaste delarna i barnens utveckling. Då de lär sig allt från språk och social kompetens som sedan bygger på det som väntas av dem i samhället senare i livet. Pedagog F från förskolan Eld beskrev också hur viktigt det var att som pedagog, att ibland blanda sig i leken för att lära känna sin barngrupp, lite bättre och se hur de olika individerna fungerar tillsammans.
5. **Har ni något syfte med miljön kring den fria leken?**
De fem pedagogerna berättade att de inte i första hand hade läroplanen som en grund, när de planerade och organiserade miljön kring den fria leken. Utan syftet med planeringen blev istället att skapa en miljö att leka i för alla barn.
6. **Hur uppfattar du miljön som pedagog kring den fria leken?**
Pedagogerna svarade olika på den här frågan. Pedagog A ansåg att miljön aldrig behövde var färdig utan att den skulle vara under ständig utveckling, och att det är viktigt att barnen själva får sätta sin prägel på den. Många av pedagogerna ansåg att ekonomin var ett hinder när det kom till att införskaffa material och utveckla miljön. Pedagog A påpekade också överflödet av leksaker som finns på avdelningarna, att det till viss del behöver rensas och att det finns för mycket föremål att leka med, att barnen blir förvirrade och att det till stor del påverkar barnen i behov av särskilt stöd, med alla intryck som de olika föremålen ger. Pedagogerna från samtliga förskolor ansåg att miljön hade kunnat vara bättre utformad och motivationen en annan från pedagogernas sida om pengar och tid hade funnits.
7. **Finns det något som du som pedagog skulle vilja ändra på i den fria lekens miljö?**
Pedagogerna skulle vilja involvera barnen mer i planeringen och utformningen av miljön. Pedagog F påpekade tiden som ett hinder för att miljön skulle kunna utvecklas. Pedagog H ansåg att saker inte var det viktiga i den fria leken utan tillgången till ytor och kreativt material som barnen själva fick utveckla med sin egen fantasi.

Resultat analys

Syfte:

Att få ett begrepp om hur förskollärare och barnskötare ser på den fysiska miljöns inverkan på barnens lärande utveckling i den fria leken.

Frågeställningar:

- Finns ett syfte när det gäller organisering av den pedagogiska miljön på förskolan?
- Ser de på lärandet som en del av den pedagogiska miljön?
- Hur ställer sig pedagogerna till miljön som den tredje pedagogen?
- Hur ställs kraven på pedagogisk medvetenhet när det gäller miljö och utformning i verksamheten?

Pedagogerna nämner vid ett flertal tillfällen vikten av att tillgodose barnen med stimulerande material. Vygotskijs menar att det är viktigt med aktivt material som låter barnen undersöka och söka sig till ett vetande för att utveckla en förståelse för nya saker (Strandberg 2006:28–29). En av pedagogerna nämner att det inte är så viktigt med leksaker utan att det är mer viktigt med stimulansen av deras fantasi. Vygotskij talar om den medierande kulturella kunskapen som visar på de verktyg som finns mellan individen och miljön. Med detta menar han att barn inte uppfattar världen rakt av utan nyttjar verktyg och tecken (ibid:30). Detta talar även pedagogerna om. Vikten av att som pedagog delta aktivt i barnens fria lek att materialet och deltagandet från en vuxen ger en interaktion, som Vygotskij nämner i Strandberg (2006:11) är så viktig för att skapa ett fortsatt lärande. Barn lär sig först tillsammans med andra, och som de senare kan göra själv. Så ett deltagande eller en närvaro av en vuxen i den fria leken, kan ge barnet de stöd det behöver för att utveckla ett nytt tänkande.

Pedagogerna nämner tiden som ett hinder i förskolans vardag, Strandberg (2006:20) skriver om miljöns utveckling som något viktigt då miljön återspeglar allt från kunskaper, värderingar, känslor och förväntningar. Detta tycker pedagogerna blir svårt att uppfylla för att pengar inte finns för att ge barnen, den pedagogiska miljö de behöver. Det är inte omständigheterna som styr eller mängden leksaker utan Vygotskij menar att det är hur aktivt barnet tar del av miljön som att ” *Barnet förhåller sig kreativt till sin miljö, använder de delar som är meningsfulla för sin utveckling* ”(ibid:20) Det är alltså hur miljön existerar för barnets ögon som är det väsentliga. En del av pedagogerna kände också att hur mycket de än försökte möblera om så gjorde barnen alltid om efteråt, detta beror på att miljöförändringar utan barnen, inte leder till utveckling utan mer till främlingskap. För barnen är det bara saker som förändras men barnen vet inte varför det ändras? (Strandberg, 2006:24–25). I Lärarhandboken (2005:37 Lpfö 98) står det om mål som förskolan skall sträva mot att varje barn ” *utvecklar sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika material och tekniker* ”. Pedagogerna på förskolan Hav har gjort ett försök att uppnå detta mål genom att ge

barnen tillgång till ett stort snickarum som barnen för stunden tycker om, detta visar på att personalen är lyhörd på vad barnen behöver för att skapa och utveckla nya färdigheter. De nämner hur de gärna skulle vilja ge mer plats i miljön för att utveckla verksamheten på det sätt barnen önskar. Detta är också ett mål att uppnå i förskolan. I Lärarhandboken, (2005:38 Lpfö 98) står det att förskolan skall sträva efter att barnen skall *"utveckla sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation"*. Därför är det viktigt som pedagogerna säger att mer tid måste tas åt att ge barnen möjlighet att påverka. Nordin-Hultman, (2004: 100) skriver om tiden som en orsak till att barnen blir beroende av pedagogerna för att få tillgång till rummet, materialet och aktiviteter. Och detta gör att möjligheterna för att barnens fantasi skall flöda styrs av den bundna planeringen på förskolan.

Slutdiskussion

Efter att ha analyserat och tänkt kring mitt arbete både under skrivningen, men också när jag för mina tankar tillbaka till min utbildningstid, och under verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Så kan jag se ett mönster när det gäller miljön på förskolorna. De är oftast färglösa och intetsägande, och har oftast ingen bakomliggande tanke. Pedagogerna är stressade över att tiden inte räcker till, och barnen är livliga för att det inte finns tillräckligt med material som stimulerar deras olika behov av aktivitet.

Enligt Vygotskijs teori skall miljön återspegla barnens behov av aktivitet (Strandberg 2006:28), miljön skall innefatta alla sorters aktiviteter som barnen kan använda som verktyg för att utveckla ett fortsatt lärande under den utveckling de går igenom i de yngre åldrarna.

Pedagogerna nämnde under intervjuerna att tiden var en orsak till att miljön aldrig hann med att utvecklas. Enligt Nordin- Hultman (2004:100) så är det inte tiden utan den stränga planeringen som är den stora orsaken till att miljön inte häger med i barnens utveckling. Kanske om mer tid gavs åt att kommunicera med barnen som (Strandberg 2006:20) skriver om att Vygotskij, menade på att det skall finnas en interaktion mellan individen och pedagogen för att utveckling skall ske.

Under intervjuerna och förberedelserna inför mitt skrivande tänkte jag mycket på hur jag skulle kunna ställa mig neutralt till de förutfattade meningar man redan fått av miljön ute på förskolorna. Därför försökte jag att hålla mig till ett specifikt mål att försöka ta reda på hur pass mycket pedagogerna använde sig av miljön för att utveckla lärande hos barnen. Strandberg (2006:198) talar om hur barnet externaliserar sig, alltså när barnet går från det inre till det yttre lärandet, att det är viktigt med pedagogisk närvaro i leken för att barnet skall utvecklas. Därför är pedagogens delaktighet i den fria leken lika viktig som de andra barnens inte bara för barnets skull utan även för pedagogen som har stor nytta av att delta då man kan lära sig en hel del om hur barngruppen fungerar.

Jag hade under våren en klar bild hur jag skulle gå tillväga när jag skulle planera mitt arbete och vad jag skulle skriva om. Men olika orsaker har gjort att jag tvivlade på mitt ämne, och jag kunde inte riktigt få grepp om vad jag skulle skriva om, och vad mitt egentliga syfte var med undersökningen. Det tråkiga var att jag upptäckte det ganska sent att jag inte skulle kunna ro arbetet i land, och att möjligheten att hinna klart med arbetet i tid var omöjligt. Så jag tog mig tid att tänka efter och valde istället att specificera mig på ett ämne, och ett perspektiv vilket blev pedagogen istället för de jag valt i början barnet och miljön. Vilket var alldeles för stort för den korta period vi hade på oss att skriva.

Den fria leken blev mitt klara ämne då jag fått upp ögonen för ämnet under utbildningens vfu där barnen fick leka mycket fritt, och märkte många gånger då att barnen försökte tillverka egna saker för att få leken att fortskrida, men att materialet skulle sparas in och pedagogerna hade inte tid. Därför blev min stora fråga hur pedagogerna egentligen använde miljön? Såg de miljön hur den såg ut? Lyssnade de till barnen? Vart fanns syftet bakom utformningen? Frågorna blev många.

Jag använde mig av den kvalitativa undersökningsmetoden för att få en så tydlig och naturlig bild, av hur pedagogerna egentligen ställde sig till frågan om miljön. Jag kunde ha använt mig av observationer men kände att det inte blev relevant för min undersökning, då jag inte vill se till miljön så mycket utan istället se till pedagogens perspektiv på det hela. Hur de som arbetar dagligen i miljön ser på barnens fria lek, och hur de tycker att miljön spelar in i deras utveckling.

Fortsatt forskning

Under min undersökning fick jag upp ögonen för vad barnen använder sig för språk när de leker. I en av intervjuerna påpekade en av pedagogerna att barnen använde sig mer av utländska tv-programs språk. Därför skulle det vara intressant att se hur barnen använder sig av olika språk för att kommunicera i leken. Jag skulle så klart ge mig på att skriva om barns tankar kring miljön, hur de uppfattar sin när miljö på förskolorna och kanske göra en bild av hur de skulle utforma sin miljö om de fick fria händer. Det skulle vara en spännande undersökning.

Källförteckning

Björklid Pia & Siv Fischbein (1992) *Individens samspel med miljön, ett interaktionistiskt perspektiv på pedagogik*. HLS förlag, Stockholm 2: uppl

Gottvasli Kjell-Åge (2002) *En kompetent förskole personal*. Studentlitteratur, Lund

Kullberg, Birgitta (1996, 2004) *Etnografi i klassrummet*. Studentlitteratur AB, Lund

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*.

Studentlitteratur AB, Lund.

Lillemyr Ole fredrik, (2002) *Lek-Uplevelse- Lärande i förskola och skola*. Liber AB, Stockholm.

Lokken Gunvor & Sobstad Frode. (1995) *Observation och intervju i förskolan*.

Studentlitteratur, Lund.

Lärarnas riksförbund (2005) *Lärarhandboken, Lpfö 98*.

Nordin- Hultman (2004) *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Liber AB, Stockholm

Pramling Samuelsson, Ingrid och Sheridan, Sonja (1999,2006) *Lärandets grogrund*. Andra upplagan.

Repstad Pål. (1999) *Närhet och distans, kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*.

Studentlitteratur , Lund.

Strandberg Leif (2006) *Vygotskij i praktiken. Bland plugghästar och fusklappar*. Norstedts Förlagsgrupp AB.

Säljö, Roger (2000) *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Nordtedts Akademiska Förlag, Stockholm

Tallberg Broman Ingegerd, (1995) *Perspektiv på förskolans historia*. Studentlitteratur, Lund

Internet

Läst 2010-08-03 vetenskaps rådet

<http://www.bokus.com/b/9789144007946.html>

Läst 2010-08-03 Bokus

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilaga 1

Förskolan Hav

Förskollärare .G

Förskollärare har gått kommunens lärarlyftet 48 år, arbetat inom förskolan i 13 år.

- **Hur tänker ni kring miljön i den fria leken?**
 - Vår förskola är rätt så nybyggd men när man byggde så tyckte jag att man inte riktigt tänkte på att barn grupperna skulle bli så stora, rummen är väldigt små och trånga. Det finns inte så mycket yta att möblera på, men vi försöker och barnen trivs och kommer med förslag, vilket är väldigt roligt. Vi försöker också tänka på ljud nivån i rummen, har satsat på ljudplattor på vägarna, pga. att det var så lyhört i rummen.
- **Diskuterar ni i arbetslaget hur ni kan bygga upp miljön?**
 - Ja ofta, vi försöker att lyssna till barnen och se vad deras behov är för tillfället, jag har under mina år som förskollärare sett t.ex. att behovet av dockor har minskat nu är det mer tv program och matlagning som står högt.
- **Hur tänker ni kring möblering om material?**
 - Försöker tänka på att det skall vara köns neutralt, men det är svårt att få det helt neutralt. Vi försöker skapa en mysig och en kreativ miljö för barnen. Våra barn tycker mycket om att snickra så snickarummet har vi byggt ut och tagit en del av legorummet.
- **Borde pedagogen lägga sig i leken?**
 - Jag tror att det kan vara bra om man som pedagog är med i leken ibland för att kunna se konflikter och också lära sig mer om vad barnen intresserar sig för. Det tror jag är viktigt att ha ögon och öron öppna för barnens lek.
- **Anser du leken vara en viktig del av barnens lärande utveckling?**
 - Självklart! leken är lärande vi har väldigt mycket lek, fri lek, gymnastik och vi leker väldigt mycket tillsammans.
- **Har ni något speciellt syfte/mål med er miljö går ni efter läroplanen?**

- Nja, vi går väl inte precis efter läroplanen mer att vi kanske ser efter vad barnen tycker är intressant visst finns det en tanke att barnens mål skall uppfyllas men det är inte de första vi tänker på när vi bygger upp miljön. Utan leken lär den ju hela tiden så vi får nog med allt vi ska ifrån läroplanen.
- **Hur uppfattar du som pedagog miljön på avdelningen?**
- Jag är nöjd med miljön kanske att det skulle kunna vara större ytor men vi är mycket utomhus så det gör inte så mycket. Leker vi så leker vi oftast utomhus.
- **Finns det något du vill ändra på i miljön?**
- Ja, jag skulle vilja ha mer färg på väggarna och ha större ytor sen så skulle jag vilja att vi satt vid ett stort bord allihop och åt lunch, inte vid tre olika bord som vi gör nu.

Barnskötare H

Förskolan Eld

Förskollärare E

Förskollärare, arbetat i verksamheten i 40 år, 63 år, förskolläraryt utbildning på högskola 1969, Luleå i två år.

- **Hur tänker ni kring miljön i den fria leken?**
- Vi tänker mycket kring genus möbleringen. Vi försöker få det så lite springigt och rörigt som möjligt. Att vi delar in miljön i olika rum för tysta och högljudda lekar. Jag tycker att det är viktigt att få med barnen i tänket och utformningen av miljön. Ibland har det hänt att vi pedagoger möblerat ett rum så har barnen efteråt möblerat om och inte alls tänkt som vi. Det är också viktigt att involvera barnen i leken och visa dem vad som väntas ske inne i det här rummet att ge regler och struktur som barnen kan ta del av.
- **Hur tänker ni kring möblering och material?**
- Vi tänker mycket på att det inte skall vara bullrigt och stökigt. Vi försöker anpassa materialet efter ljudnivån, som att t.ex. använda oss av mjuka kuddar och mattor. Just ljudet är viktigt och att det inte blir en massa spring.
- **Borde pedagogen lägga sig i leken?**

- Det är viktigt att styra upp leken och se till att alla är med och tar sig in i leken på ett bra sätt. Det är bra som pedagog att hålla sig i bakgrunden för att se att allt fungerar.

- **Anser du leken vara en viktig del av barnens lärande i utvecklingen?**

- Det är de viktigaste, i leken får man in så mycket. Nästan allt går genom leken. Vid frågor kan man använda sig av just leken som ett redskap att kommunicera med barnen. Att barnen delar med sig av sina kunskaper till varandra. Man kan se att just leken har förändrats sen jag började som pedagog, för var det mer vardagliga lekhandlingar, men idag är det mer krigslekar, våld och tv-spel. Det var mer jordnära lekar som de lekte förr.

- **Har ni något speciellt syfte/mål med eran miljö, går ni efter läroplanen?**

- Man kan se att vi försöker använda läroplanen vid planeringen av miljön men det är inte oftast den vi utgår ifrån. Jag är inte uppfödd med läroplanen det är inte nu förrän på senare tid som jag börjat tänka kring den och använda den i mitt arbete.

- **Hur uppfattar du som pedagog miljön på avdelningen?**

- Vi måste ha mindre av saker. Vi har lite rörigt. Jag vill ha material som utmanar barnen, uppnår mål för sig själva.

- **Finns det något du vill ändra på i miljön?**

- Introducera barnen mera i placering av material och utformning. Det är svårt att bygga om en institution, skulle vilja göra mer men det är som en färdig mall. Jag skulle vilja anpassa miljön mer efter barnen med anpassade möbler.

Barnskötare A

Började jobba som vikarie 1990 och fick fast tjänst 2000 på förskolan Blåelden och har i grunden en Barnskötare utbildning på gymnasiet, 37 år.

- **Hur tänker ni kring miljön i den fria leken?**

- Vi försöker utnyttja alla vrår och ytor och dela barnen i olika mindre grupper för att dämpa ljudnivån på avdelningen.

- **Diskuterar ni i arbetslaget hur ni kan bygga upp miljön?**

- Ja, det gör vi, vi anpassar oss efter åldrarna t.ex. 6 åringarna behöver mer rörelse frihet på ytorna runt omkring, de mindre barnen gör vi om till mindre vrår som de kan krypa in i.

- **Hur tänker ni kring möblering och material?**

- Vi väljer att ha material som passar alla åldrar, att de anpassas efter barnens egna behov av pyssel om aktiviteter. Vi satsar mycket på rörelse fri ytor om lego, att det skall vara ljud dämpat.

- **Hur uppfattar du som pedagog den fysiska miljön på avdelningen?**

- Miljön är aldrig färdig tycker jag, den kan hela tiden utvecklas och vi kan jobba med den ständigt. Många gånger så är ekonomin så dålig att man får ta från överskottet ut. Man får rensa lite vi behöver städa om hålla undan vi har lite rörigt om det kan bli svårt för de barn som har svårt för nya intryck. Vi skulle kanske kunna hålla igen med en del saker lite för mycket prylar.

- **Finns det något som du som pedagog skulle vilja ändra på i er miljö?**

- Jag skulle vilja förändra samlings miljön, göra den mer stimulerande.

- **Hur mycket fri lek behöver barnen?**

- Jag tycker det skall vara blandat, att det skall vara mycket tid till fri lek, men också styra lek som gymnastik.

- **Vad är din roll som pedagog i leken, borde vi lägga oss i?**

- Jag ser till varje situation, lyssnar och ser hur leken utvecklar sig, ser hur barnen tar sig in i leken att alla är med och kan lösa lek koderna och vara ett stöd i leken att utdela roller t.ex. Jag tror att barnen tycker det är roligt att vi vuxna tar oss tid och går in i leken och släpper loss och bjuder på sig själv.

- **Anser du leken vara viktig roll i barns lärande utveckling, och varför?**

- Ja, det tror jag allt de lärt sig och tagit in vill de lära sig och testa allt de ser att vi vuxna gör. Att de får testa gränserna och bearbeta leken.

- **Har ni något speciellt syfte med miljön, går ni efter läroplanen?**

- Man försöker få med olika delar av den, vi formar miljön mycket efter de olika teman vi gör med barnen t.ex. guldlocks rum och barnen har då genom temat blivit introducerade till lek i det rummet vad som skall ske där.
- **Finns det något som du som pedagog brinner för inom miljön?**
- Ja, att förskolan skulle kunna vara ett komplement till hemmet att vi inte hade så mycket färdiga leksaker, att istället bygga egna leksaker, stimulerar till mer rollerkar, att barnen får konstruera saker själva. Jag skulle vilja ha mindre köpta leksaker för att just ge barnen möjlighet till eget skapande.

Förskollärare F

Förskollärare har jobbat i 22 år i verksamheten, 43 år. Gått två årig gymnasie utbildning först till barnskötare, senare gått kommunens kompetens höjande utbildning till förskollärare.

- **Hur tänker ni kring miljön i den fria leken?**
- Man tänker hela tiden utifrån att det skall vara så lek vänligt som möjligt och inspirerande. Man läser av barnen, vart de vill leka mest, vad de vill leka just nu i den här perioden. Kolla hur de omvänder sig av rummen om det behövs möbleras om att den kanske inte stimulerar barnen. Kanske en åtgärd måste göras. Vi tänker mycket kring ljud miljön att barnen leker i mindre grupper att man inte gör så att alla leksaker finns i samma rum.
- **Hur tänker ni kring möblering och material?**
- Vi gör det så barn anpassat och stimulerande som möjligt. Vi hinner inte riktigt med att lägga ner tid på material val och möblering. Det är den ständiga tidspressen som aldrig räcker till. Jag skulle vilja ha tiden att ta fram saker, men man har inte den tiden. Vi planerar fram material men plockar aldrig bort så det blir tillslut alldeles för mycket saker. Vi planerar mycket av utformningen av miljön själva, vi skulle vilja involvera barnen mer, då skulle vi behöva lägga fram det på ett annat sätt t.ex. att fråga dem vid samling hur de vill ha det, men det är mycket tiden som styr det. Jag skulle inte vilja att tiden begränsade oss men det gör den.
- **Borde pedagogen lägga sig i leken?**

- Jag tycker att vi som pedagoger skall finnas kring barnen i deras lek som en inspirations källa mycket om själva barngruppen. Det är viktigt att man som pedagog finns där och stödjer barnen i deras lek vid konflikter eller som språkstöd.
- **Anser du leken vara en viktig del av barnens lärande utveckling?**
- Jag anser att leken är grunden till att lärande, leken får med så himla mycket, man kan som pedagog hela tiden se individers utveckling i det sociala eller kreativa. Barnen lär sig ju av varandra hela tiden nya saker.
- **Hur uppfattar du som pedagog miljön på avdelningen?**
- Skulle vilja ha mer tid till att bygga upp miljön kring de olika teman vi har för varje termin, planera tillsammans.
- **Finns det något du vill ändra på i miljön?**
- Måla rummet skulle jag vilja göra om, få mer struktur på materialet, planera tillsammans hur vi kan få det att fungera om hur vi kan få regler som barnen kan följa eller anpassa sig till. Det finns många måsten som vi behöver göra men tiden finns inte.
- **Har ni något speciellt syfte/mål med er miljö, går ni efter läroplanen?**
- Vi har med dem i bakhuvudet hela tiden, vi är väldigt impulsiva och gör den när vi får tid. Kanske att vi inte hinner göra det tillsammans utan det blir bra ändå. Vi bygger oftast upp miljön först och tittar sen i läroplanen om vi har fått med alla sinnen.

Bilaga 2

Intervju kontrakt

Syftet med arbetet är att få syn på hur förskollärare och barnskötare ser på den fysiska miljön i den fria leken ur ett pedagogperspektiv.

Den deltagande har rätt att dra sig ur projektet när som under studiens gång, om man inte väljer att delta tas allt material bort.

Som deltagare är man anonym och kan var säker på att tystnadsplikt hålls och att inga namn eller identiteter kommer att kunna avslöjas.

Det inspelade materialet kommer endast att användas till studien och kommer endast att höras av intervjuande lärarstudent, när materialet används färdigt kommer det att raderas.

Arbetet kommer att bli en offentlig handling vid slutproduktion och kommer att finnas tillgänglig på nätet.

Jag har tagit del av informationen ovan och väljer att delta i studien:

Namn